

Wandelroute van station Utrecht Centraal naar het Spoorwegmuseum vica versa

Utrechtse Spoorgeschiedenis

Met deze leuke kris-kras-door-de-stad wandelroute maak je op een leerzame wijze kennis met de rijke Utrechtse spoorgeschiedenis. Je loop ook flinke stukken door het Utrechtse groen, waaronder over een voormalig spoortraject door het Oosterspoorbaanpark. En je kuint ook even langs de Kromme Rijn. De route is in twee richtingen beschreven, met een extra rondje achterlangs het Spoorwegmuseum. Tip: print alleen die pagina's die je nodig hebt, dat scheelt papier en inkt en is goed voor het milieu!

Utrecht CS - Spoorwegmuseum

Afstand: ruim 5 km.

Startpunt:
station Utrecht Centraal
Stationshal 12
3511 CE Utrecht

LA = Linksaf / RA = Rechtsaf / RD = Rechtdoor

Routebeschrijving: Bart van der Schagt
Versiedatum: 25 mei 2021

1. Verlaat het station via de uitgang Centrum. Na de grote schuifdeuren daarvan 2x RA, je loopt dan over een wandelboulevard met rechts de gazen pui van het station. Loop aan de rechterkant, dan ga je vanzelf via een hellingbaan naar beneden. Beneden ook aan de rechterkant blijven lopen. Waar de fietsweg een linkerbocht maakt consequent RD blijven gaan. Je passeert dan links van je de drie voormalige hoofdgebouwen van NS en rechts het moderne huidige hoofdkantoor van NS (de zilvergrijze kantoortoren).

Hoofdgebouw I (licht van kleur, gebouwd in 1869). Architecten Kamperdijk en Vermeijns, neoclassicistische stijl. **Hoofdgebouw II** (lichtbruine bakstenen, gebouwd in 1893/1895). Architecten Klinkhamer en Nieuwenhuis, neorenaissance stijl. Dit gebouw is rijk gedecoreerd. O.a. zijn drie medaillons op de gevel (loop om dat te

zien even naar de voorkant) aangebracht met daarin de portretten van James Watt, Denis Papin en George Stephenson, uitvinders van de stoommachine. Renaissance-motieven zoals schelpen, voluten en sierobelisksen worden verenigd met de symbolen van de spoorwegen. **Hoofdgebouw III** (het grote kolossale donkerbruine gebouw, bijnaam de Inktpot). De Inktpot bestaat 100 jaar (1918-1921). Architect Van Heukelom, Amsterdamse School. De UFO (zie je straks aan de voorkant) van Marc Ruygrok staat sinds 2000 op de Inktpot. In de Inktpot zitten 22 miljoen bakstenen verwerkt (het grootste aantal in Nederland), gebakken in eigen beheer door de spoorwegen. Voor de fundering werd 21 kilometer oude spoorstaven gebruikt. Spoorweg-Onthouders-Vereniging (kortweg SOV,) ook bekend als de Blauwe Knoop, had haar hoofdkantoor in de Inktpot. In dit gebouw huist tegenwoordig ProRail.

2. Langs dat donker gebouw links van je lopend zie je rechts in het grasveld het Landelijk monument spoorwegongevallen, ontworpen en gemaakt door Anton Broos en werd onthuld in 2004. Op de hoek van dat gebouw LA (Moreelsepark) en op de volgende hoek RD, kijk een paar meter verderop even naar achteren, dan zie je een UFO op het dak. Aan het einde RA, je loopt nu langs het moderne gebouw van de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit (NVWA) en daarna langs het veel oudere voormalige gebouw van het Gerechtelijk Laboratorium.

Na het oversteken van de Nicolaas Beetsstraat nog even RD, bij de oversteekplaats LA, de brug over, en RD (Lange Smeestraat). Op de 1e kruising RA (Springweg). Wat verderop zie je links een Joodse synagoge.

Een van de Utrechtse Joden die in Westerbork terecht kwam was Rudolf Breslauer. Daar kreeg hij de opdracht om het leven in het kamp vast te leggen wat leidde tot de Westerborkfilm. Breslauer kwam in Auschwitz om het leven.

3. Bij de achterkant van de kerk LA (Geertestraat). Op de kruising voor de brug LA (Oudegracht), iets verderop zie je links huisnummer 313bis, het voormalige huisadres van Joop Moesman.

Moesman was een bekende Utrechtse kunstenaar die om in zijn onderhoud te voorzien op de reclameafdeling van NS werkte. Tijdens zijn pauzes spoedde hij zich naar huis om daar te schilderen. In zijn tijd bij NS schilderde hij een portret van zijn baas, dhr. Giesberger. Dit schilderij is te zien in het Spoorwegmuseum.

Daarna zie je links een keer huisnummer 245a (misschien even zoeken), een voormalig vakbondsgebouw. Hier ga je RA de brug over en aan de andere kant van de Oudegracht LA.

Let goed op, loop er niet aan voorbij: na huisnummer 246 RA de Abraham Dolesteeg in. Aan het einde LA, je bent nu op de Lange Nieuwstraat. Op de kruising met Hamburgerstraat RD (Korte Nieuwstraat). Iets verderop zie rechts bij huisnummer 6 Huize Molenaar.

Huize Molenaar is een van de best bewaarde culinaire geheimen van Utrecht. Al ruim 125 jaar hét adres voor

bijeenkomsten met een bijzonder tintje. In dit restaurant werden meerdere afscheidsdiners georganiseerd voor de directie van NS. Het Spoorwegmuseum heeft meerdere (handgetekende) menukaarten hiervan in de collectie.

4. Op de volgende kruising RA (Trans). Op de complexe kruising eerst de brug over en direct daarna RA (Nieuwegracht), die gracht blijf je een flink stuk volgen. Bijna aan het einde zie je links huisnummer 92, het Centraal Israëlitisch Weeshuis.

Stolpersteine, ook bekend als struikelstenen (je ziet ze hier op het trottoir), is een project van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. Demnig brengt deze gedenktekens aan in het trottoir voor de vroegere woonhuizen van mensen die door de nazi's vermoord zijn. Uit het Centraal Israëlitisch Weeshuis werden ongeveer zeventig weeskinderen en hun tien verzorgers per trein, vermoedelijk vanaf het Maliebaanstation (het huidige Spoorwegmuseum), op transport gesteld naar de vernietigingskampen.

Aan het einde (eerst zie je links een plantsoen) niet de brug over, maar strak daarvoor RA, volg het wandelpad langs de singel en blijf dat een flink stuk daarlangs volgen, sla geen pad naar rechts in.

5. Na een gebouwonderdoorgang LA de brug over, gelijk nog een keer LA, bij de oversteekplaats RA de weg oversteken en aan de overkant LA (Tolsteegsingel). Blijf rechts lopen, dan loop je na huisnummer 52 naar rechts vanzelf over een dalend straatje met links rivier de Kromme Rijn. Wat verderop ga je een weg onderdoor, blijf de straat langs de Kromme Rijn volgen. Aan het einde van die straat verder gaan over het wandelpad langs de Kromme Rijn, gaandeweg zie je een onderdoorgang. Kort na die onderdoorgang scherp naar rechts, de trap op en boven RA. Je loopt nu over een voormalige spoorlijn: Park Oosterspoorbaan.

De Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij (HIJSM) legde in 1874 een spoorlijn aan van Hilversum naar Utrecht, die bij de wijk Lunetten aansloot op de trajecten naar het zuiden. Het Maliebaanstation was dé halte in Utrecht, na sluiting in 1939 werd hier in 1954 het Spoorwegmuseum gevestigd. Na het afsluiten van het traject tussen Lunetten en het Maliebaanstation is de spoorlijn omgebouwd tot een wandelpark. De bovenleidingportalen zijn blijven staan, daar hangt nu de straatverlichting aan.

Blijf het wandelpad een flink stuk volgen. Waar je de Abstederdijk kruist verdergaan over de fietsweg links van het spoor (Parallelweg).

Verderop, bij de overweg, zie je rechts een donker huis met cijfer 48, dit is een voormalige overwegwachterswoning en gebouwd in 1874.

6. Bij die overweg RD het trottoir aan de rechterkant van de weg (met links een singel) gaan volgen (Maliesingel).

In het oorspronkelijke plan voor de Oosterspoorlijn zou het traject die singel volgen. Men wilde daar de singel (ook bekend als de Stadsbuitengracht) voor dempen. Na protest van de omwonenden (de dames van stand gebruikten het parkje langs de singel om te flaneren) is het traject verplaatst naar achter de Maliebaan.

Na huisnummer 29 op de Johan van Oldenbarneveltlaan RA naar het Spoorwegmuseum. Strak voor de parkeerplaats zie je links het Joods Monument.

Het merendeel van de 1200 Utrechtse Joden is vanaf het Maliebaanstation op transport gesteld naar Westerbork. Op 29 oktober 2015 werd daarom in de Johan van Oldenbarneveltlaan een monument geplaatst. Het kunstwerk is een model van een Sjofer, gemaakt door de Utrechtse kunstenaar Amiran Djanashvili. Op de muur staan alle namen van de Utrechtse slachtoffers.

Veel plezier met je bezoek aan het Spoorwegmuseum!

Extra 2 km. rondje achterlangs het Spoorwegmuseum

Vanaf de parkeerplaats LA de Hugo de Grootstraat inlopen, negeer verderop een straat naar rechts. Na een rechterbocht aan het einde op de Maliesingel LA. Na wat bochten bij de overweg LA het spoor over en direct daarna ook LA, wat verderop loop je achterlangs het Spoorwegmuseum. Na huisnummer 10 op de kruising LA (Oudwijkerdwardsstraat). Na huisnummer 84 ook LA (Eikstraat). Aan het einde op Bloesemstraat RA. Even na huisnummer 29 zie je links de ingang naar speeltuin de kleine bloesem, als je goed kijkt zie je daar ook de achterkant van het Spoorwegmuseum, een paar seinpalen. Aan het einde op de Bolstraat LA. Na huisnummer 1 met de rechterbocht meegaan, je bent nu in de Wagenstraat. Hier lag vroeger een wandelbrug over het spoor, je ziet daar nu niets meer van. Aan het einde op de Burgemeester Reigerstraat LA. Over de overweg lopend zie je links een huis met cijfer 47a, dat is een voormalige spoorwoning. Je ziet hier ook een fraaie muurschildering over het Dopplereffect, het beroemde experiment van Buys Ballot, waarbij hij met een trein probeerde het Doppler effect aan te tonen.

Het Dopplereffect noemen we de verandering van de golflengte van geluid of licht. Deze verandering wordt veroorzaakt doordat de afstand tot de bron groter of kleiner wordt. Wanneer je in de trein zit, moet je eens goed opletten als je een spoorwegovergang nadert. Je kunt de bel van de overweg horen rinkelen. Rijdt de trein de overweg tegemoet, dan hoor je een hoge toon. Ben je de overweg voorbij, dan is de toon veel lager. Het ligt natuurlijk niet aan de bel. Die rinkelt altijd op dezelfde toon. Het verschil komt door de beweging van de trein. Zou je het verschil in toonhoogte nauwkeurig kunnen meten, dan zou je de snelheid van de trein kunnen uitrekenen. Dit verschijnsel heet het Dopplereffect.

Op de 1e kruising LA, je loopt nu aan de linkerkant van de Maliebaan. Na een paar bochten op de Johan van Oldenbarneveltlaan LA naar het Spoorwegmuseum.

Spoorwegmuseum - Utrecht CS

Afstand: ruim 5 km.

Startpunt:
Spoorwegmuseum
Maliebaanstation 16
3581 XW Utrecht

LA = Linksaf / RA = Rechtsaf / RD = Rechtdoor

Routebeschrijving: Bart van der Schagt
Versiedatum: 25 mei 2021

1. Vanaf de ingang van het Spoorwegmuseum RD. Na de parkeerplaats zie je rechts het Joods Monument.

Het merendeel van de 1200 Utrechtse Joden is vanaf het Maliebaanstation op transport gesteld naar Westerbork. Op 29 oktober 2015 werd daarom in de Johan van Oldebarneveltlaan een monument geplaatst. Het kunstwerk is een model van een Sjofar, gemaakt door de Utrechtse kunstenaar Amiran Djanashvili. Op de muur staan alle namen van de Utrechtse slachtoffers.

Hier RD de Johan van Oldenbarneveltlaan gaan volgen. Aan het einde LA, je loopt nu op de Maliesingel.

In het oorspronkelijke plan voor de Oosterspoorlijn zou het traject die singel volgen. Men wilde daar de singel (ook bekend als de Stadsbuitengracht) voor dempen. Na protest van de omwonenden (de dames van stand gebruikten het parkje langs de singel om te flaneren) is het traject verplaatst naar achter de Maliebaan.

2. Bij de overweg daar niet overheen maar RD langs het spoor de fietsweg volgen (Parallelweg).

Bij die overweg zie je links een donker huis met cijfer 48, dit is een voormalige overwegwachterswoning en gebouwd in 1874.

Waar je de Abstederdijk kruist RD, volg het wandelpad over een voormalig spoortracé, verderop wordt dit een hoog spoortalud. Je bent nu in Park Oosterspoorbaan.

De Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij (HIJSM) legde in 1874 een spoorlijn aan van Hilversum naar Utrecht, die bij de wijk Lunetten aansloot op de trajecten naar het zuiden. Het Maliebaanstation was dé halte in Utrecht, na sluiting in 1939 werd hier in 1954 het Spoorwegmuseum gevestigd. Na het afsluiten van het traject tussen Lunetten en het Maliebaanstation is de spoorlijn omgebouwd tot een wandelpark. De bovenleidingportalen zijn blijven staan, daar hangt nu de straatverlichting aan.

Blijf het wandelpad een flink stuk volgen. Over het hogere deel lopend zie links een hoge woontoren en ga je een weg over, vrijwel direct daarna zie je onder je rivier de Kromme Rijn. Kort daarna, bij wandelroterpaal met nummer 41, LA de trap af, beneden nog een keer LA en het viaduct waar je net over liep onderdoor. Je loopt nu langs de Kromme Rijn, blijf daar een flink stuk langs, ook daar waar het wandelpad overgaat in een straat, daarna ga je een weg onderdoor.

3. Aan het einde (daar zie je de Kromme Rijnbrug) links aanhouden. Even voor de linkerbocht van de weg, ter hoogte van het horecapleintje, via de oversteekplaats RA de weg oversteken, aan de overkant LA en daarna RA de Tolsteegbrug over. Direct na die brug RA het Louis Hartlooper Complex (een poortje) onderdoor, volg het wandelpad langs de singel en blijf daarlangs. Gaandeweg zie je over de singel een stenen brug. Daar aangekomen op de klinkerweg die vanaf die brug komt LA, links zie je

een gracht en rechts een plantsoen, blijf langs die gracht, dit is de Nieuwegracht. Wat verderop zie je rechts huisnummer 92, het Centraal Israëlitisch Weeshuis.

Stolpersteine, ook bekend als struikelstenen (je ziet ze hier op het trottoir), is een project van de Duitse kunstenaar Gunter Demnig. Demnig brengt deze gedenktekens aan in het trottoir voor de vroegere woonhuizen van mensen die door de nazi's vermoord zijn. Uit het Centraal Israëlitisch Weeshuis werden ongeveer zeventig weeskinderen en hun tien verzorgers per trein, vermoedelijk vanaf het Maliebaanstation (het huidige Spoorwegmuseum), op transport gesteld naar de vernietigingskampen.

4. Blijf de rechterkant van de Nieuwegracht nog een flink stuk volgen. Pas na huisnummer 2 (daar zie je een grote complexe kruising en een brug) LA die brug over en RD (Trans). Aan het einde op de Korte Nieuwstraat LA, iets verderop zie links bij huisnummer 6 Huize Molenaar.

Huize Molenaar is een van de best bewaarde culinaire geheimen van Utrecht. Al ruim 125 jaar hét adres voor bijeenkomsten met een bijzonder tintje. In dit restaurant werden meerdere afscheidsdiners georganiseerd voor de directie van NS. Het Spoorwegmuseum heeft meerdere (handgetekende) menukaarten hiervan in de collectie.

Op de kruising met de Hamburgerstraat RD (Lange Nieuwstraat). Let op, loop er niet aan voorbij: na huisnummer 15 RA de Abraham Dolesteeg in. Aan het einde ben je op de Oudegracht, hier ga je LA.

Iets verderop RA de brug over en voor je zie je huisnummer 245a (misschien even naar zoeken), een voormalig vakbondsgebouw, hier ga je LA, je loopt nu aan de rechterkant van de Oudegracht. Wat verderop zie je rechts huisnummer 313bis, het voormalige huisadres van Joop Moesman.

Moesman was een bekende Utrechtse kunstenaar die om in zijn onderhoud te voorzien op de reclameafdeling van NS werkte. Tijdens zijn pauzes spoedde hij zich naar huis om daar te schilderen. In zijn tijd bij NS schilderde hij een portret van zijn baas, dhr. Giesberger. Dit schilderij is te zien in het Spoorwegmuseum.

5. Op de kruising met links een brug RA (Geertestraat). Bij de achterkant van de kerk RA en RD blijven gaan, je loopt de Springweg in. Wat verderop zie je rechts een Joodse synagoge.

Een van de Utrechtse Joden die in Westerbork terecht kwam was Rudolf Breslauer. Daar kreeg hij de opdracht om het leven in het kamp vast te leggen wat leidde tot de Westerborkfilm. Breslauer kwam in Auschwitz om het leven.

Daarna op de 1e kruising LA (Lange Smeestraat). Bij de singel RD de brug over, de weg oversteken, aan de overkant RA en RD. Wat verderop zie je links (bij huisnummer 60) het voormalige gebouw van het Gerechtelijk Laboratorium, zeg maar CSI Utrecht, daarna loop je langs (of half onder) het modernere gebouw van

de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit (NVWA). Direct na dat gebouw LA en RD blijven gaan (Moreelsepark). Je ziet hier op het dak van het grote donkere gebouw een vliegende schotel, in het cursief op de volgende bladzijde lees je daar meer over.

6. Op de volgende hoek van dat gebouw RA, links zie je een grasveld met daarin het Landelijk monument spoorwongevallen, ontworpen en gemaakt door Anton Broos en werd onthuld in 2004. Blijf nu consequent RD gaan. Je ziet dan rechts de voormalige hoofdgebouwen van NS.

Hoofdgebouw III (het kolossale donkerbruine gebouw waar je nu langs loopt, bijnaam de Inktpot). De Inktpot bestaat 100 jaar (1918-1921). Architect Van Heukelom, Amsterdamse School. De UFO van Marc Ruygrok staat sinds 2000 op de Inktpot. In de Inktpot zitten 22 miljoen bakstenen verwerkt (het grootste aantal in Nederland), gebakken in eigen beheer door de spoorwegen. Voor de fundering werd 21 kilometer oude spoorstaven gebruikt. Spoorweg-Onthouders-Vereniging (kortweg SOV,) ook bekend als de Blauwe Knoop, had haar hoofdkantoor in de Inktpot. In dit gebouw huist tegenwoordig ProRail.

Hoofdgebouw II (lichtbruine bakstenen, gebouwd in 1893/1895). Architecten Klinkhamer en Nieuwenhuis, neorenaissance stijl. Dit gebouw is rijk gedecoreerd. O.a. zijn drie medaillons op de gevel (loop om dat te zien even naar de voorkant) aangebracht met daarin de portretten van James Watt, Denis Papin en George Stephenson, uitvinders van de stoommachine. Renaissance motieven zoals schelpen, voluten en sierobelisksen worden verenigd met de symbolen van de spoorwegen. **Hoofdgebouw I** (licht van kleur, gebouwd in 1869). Architecten Kamperdijk en Vermeijs, neoclassicistische stijl. Links zie je het moderne, huidige hoofdkantoor van NS (de zilvergrijze kantoortoren).

Voorbij die gebouwen RD blijven gaan, gaandeweg zie je voor je een brede trap en een roltrap, ga die op, je loopt daarna over een wandelboulevard en bent dicht bij het station.

Goede reis naar huis!

Kaart van de wandelroute

De gps-track van deze route kun je hier downloaden: <https://www.routeabriek.nl/routekaart/7438/8245>